

INTERPRETAREA SINTAGMEI - ALTE ACȚIUNI CARE AFECTEAZĂ DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE CONSTITUȚIONALE ALE PERSOANEI, EXPUSĂ ÎN ART. 313 ALIN. (2) PCT. 3) CPP RM

Osoianu Tudor,
doctor în drept, profesor universitar,
Academia Ștefan cel Mare a MAI

In the states where the prosecutor supervises the investigation, the parties are provided with the possibility to challenge their decisions and actions before a judge, thus manifesting the general tendency to orient the criminal process towards an impartial control by the judicial authority.

Therefore, the investigating judge is a guarantor of respect for the fundamental rights and freedoms of citizens, otherwise this subject is empowered to ensure the legality of procedural actions in criminal proceedings, having the necessary levers to establish the necessity and proportionality of admissible action in relation to restricting fundamental rights and freedoms. of the concrete person in the distinct case.

In article 313 paragraph 2 point 3 of the Code of Criminal Procedure of the Republic of Moldova is regulated the procedure of examination by the investigating judge of the complaints submitted by the parties and other participants of the process within the criminal investigation, but taking into account the manner of drafting the provisions of par. (2) point 3) of this article, both theorists and law enforcers face non-uniform interpretations of this criminal procedure /norm.

Keywords: complaint, prosecutor, investigating judge, fundamental rights and freedoms

Importanța examinării plângerilor de către judecătorul de instrucție

Articolul 313 CPP RM, asigură accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil. Conform prevederilor art. 20 din Constituția RM, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și intereselor sale legitime, drept garanție a respectării legalității în cadrul procesului penal.

Articolul 13 din Convenția Europeană stabilește că orice persoană ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de Convenție au fost încălcate are dreptul să se adreseze efectiv unei instituții naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale. [1, pct.12]

Judecătorului de instrucție îi revine sarcina de a cenzura orice pretins abuz al organului de urmărire penală. [2, pct.32]

În opinia plenului CSJ, *controlul judiciar al procedurii de urmărire penală constă în verificarea de către o instanță independentă și imparțială, sesizată în modul prevăzut de lege, a acțiunilor organului de urmărire penală și a organului care efectuează activitate operativă de investigație în scopul depistării și înlăturării încălcărilor drepturilor omului încă la faza de urmărire penală și asigurării respectării drepturilor, libertăților și a intereselor legitime ale participanților la proces și a altor persoane.* [3, pct.1]

CtEDO a statuat în jurisprudența sa, că deși scopul primar al art. 6, sub aspect penal, este ca instanța competentă să se pronunțe în privința unei acuzații penale trebuie să asigure un proces echitabil, *acest fapt nu presupune că articolul nu este aplicabil în cazul procedurilor anterioare procesului de judecată* (s.a.) (Saranchov c. Ucrainei, Hot. CtEDO din 09.06. 2016, [4, par.41]; Schatschaschwili c. Germaniei, Hot. CtEDO din 15. 12. 2015, par. 104). [5, par. 104]

CtEDO concluzionează că procesul în litigiu, în ansamblu, nu a respectat cerințele unui proces echitabil, atunci când niciuna dintre neregularitățile constatate în faza de urmărire penală și cea de judecată în primă instanță nu a fost remediată de instanțele ierarhic superioare. [6, par.71, 82-84]

Importanța interpretării în procesul de aplicare a normelor de drept

Interpretarea este un mijloc necesar și eficient de însușire și explicare a normelor procesuale de depistare și poate servi în perspectivă înlăturării lacunelor legislației și desăvârșirii a normelor de procedură în continuare.

Interpretarea normelor procesual-penale are importanță pentru aplicarea lor concretă, deoarece orice legislație oricât de perfectă ar fi ea, nu poate totuși elimina necesitatea interpretării.

Interpretarea dreptului e necesară, în virtutea contradicției între caracterul formal-determinant al normelor juridice și dinamismul vertiginos al relațiilor sociale. În virtutea caracterului formal-determinant prescripțiile juridice rămân invariabile, stabile până la modificarea lor.

„În același timp viața socială este în permanentă schimbare, de aceea nu rareori legea se aplică în condiții care s-au modificat esențial în comparație cu momentul emiterii ei.” [7, p.43]

Scopul interpretării constă în clarificarea normei de drept prin elucidarea conținutului exact al acesteia și constituie o premisă a aplicării corecte a normelor juridice. [8, pct.28]

Un rol diriguitor în interpretarea normelor procesual penale revine Hotărârilor Curții Constituționale - *...actele Curții Constituționale ghidează evoluția întregu-*

lui sistem legal, precum și procesul de interpretare și aplicare a legii. Numai o astfel de poziție asigură în mod real realizarea principiului supremației Constituției. [9]

Curtea Constituțională reiterează că *interpretarea și aplicarea dispozițiilor legale la situații concrete excede sferei controlului de constituționalitate și reprezintă o competență a instanțelor judecătorești*. [10, pct.21]

CC RM, menționează că *Codul de procedură penală nu poate să abunde în texte explicative. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept procedural penal*. [11, pct. 24]

De altfel, în acest context, și Curtea Europeană a menționat că va exista întotdeauna un element de incertitudine cu privire la sensul unei noi dispoziții legale până când va fi interpretat și aplicat de instanțele naționale (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Perinçek v. Elveția*, 15 octombrie 2015 [MC], §§ 135, 138; *Jobe v. Regatul Unit* (dec.), 14 iunie 2011; *Dmitriyevskiy v. Rusia*, 3 octombrie 2017, § 82). [12, pct.20]

CC în jurisprudența sa face unele concluzii care s-ar impune dintr-o interpretare sistemică a normelor de procedură penală.

Interpretarea *sistematică* se rezumă la lămurirea conținutului normelor procesual-penale, implicând determinarea locului lor în sistemul legii procesual-penale în vigoare, precum și, în genere, în sistemul de drept.

În acest context, Curtea reiterează că o dispoziție legală nu poate fi ruptă din sistemul normativ din care face parte și nu poate acționa în mod izolat. Dimpotrivă, ea trebuie citită în coroborare cu celelalte dispoziții legale incidente. (DCC nr. 23 din 29 martie 2018, § 30; DCC nr. 128 din 29 octombrie 2020, § 26). [13, pct.17]

Prin urmare, din interpretarea sistematică a normelor procesual-penale, care instituie termene pentru aplicarea altor măsuri preventive, se impune necesitatea reglementării în art. 191 din Codul de procedură penală a termenului pentru care poate fi dispusă măsura preventivă - liberarea provizorie sub control judiciar. [14, pct.73]

Înțelesul textului art. 313 alin. (2) pct.3) CPP: alte acțiuni care afectează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei.

Evident acest text este nu atât de precis în comparație cu textele formulate de legislator în art. 313 alin. (2) pct. 1), și 2) CPP.

Din interpretarea logică, gramatică și sistematică, a dispozițiilor art. 313 alin. (2) CPP înțelegem că pct.3) nu cuprinde acele acțiuni, inacțiuni și acte, care sunt expuse în punctele precedente 2) și 3).

Interpretarea prevederilor art. 313 alin. (2) pct. 3) CPP, poate fi realizată cu ajutorul dispozițiilor din alte articole ale CPP cu caracter general, (de ex. art. 6

pct.44) și 94 alin. (2) CPP) chiar dacă acestea nu determina în concret care sunt *alte acțiuni care afectează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei*.

În doctrină se reține că „În principiu orice ordonanță emisă de către organul de urmărire penală poate fi atacată procurorului în temeiul art. 298.” [15, p.751]

Această constatare ne înclină spre înțelegerea faptului că ar putea să existe unele excepții.

Nu orice acțiune a organului de urmărire penală sau a organului care exercită activitate operativă de investigații poate fi atacată judecătorului de instrucție, ci doar aceea care a afectat un drept legal reglementat de legea materială sau procesuală, adică drepturi și libertăți constituționale ale persoanei. [3, pct. 5.2]

Totodată, judecătorul de instrucție nu trebuie să se pronunțe cu anticipație asupra chestiunilor care ulterior pot fi obiectul cercetării judecătorești în cadrul judecării cauzei în fond. [3, pct.5.10]

În contextul acestui raționament considerăm importantă precizarea, că în cadrul controlului judiciar al urmăririi penale nu poate fi anticipată expunerea asupra vinovăției persoanei. „..... în procesul examinării plângerilor în ordinea prevăzută de art. 313 CPP, instanța nu are dreptul să dezbată și să dea apreciere acelor materiale ale procesului penal, din punctul de vedere al confirmării sau infirmării vinovăției persoanei în comiterea infracțiunii investigate.” [16, p.668]

Judecarea în fond a cauzei penale este funcția exclusivă a instanței care se pronunță asupra acuzației susținute de procuror într-o ședință de publică de regulă. Această constatare o facem în baza unor norme din partea generală a CPP. (art. art. 8, 25, 36-39 și 41 CPP).

În acest context, Curtea notează că încadrarea juridică a faptei penale, identificarea normei aplicabile cazului și stabilirea pedepsei țin de competența instanței de judecată. [17]

În opinia unor autori de specialitate, în art. 313 alin. (2) pct. 3) CPP sunt incluse 2 grupuri de acțiuni și acte procedurale. „În primul grup sunt incluse acțiuni și acte procedurale de urmărire penală, care nu au fost descrise anterior, iar în grupul al doilea sunt incluse măsurile și actele operative de investigații legate de limitarea inviolabilității vieții private a persoanei.” [18, p.176]

Și unele norme din partea specială a CPP indică în mod expres unele acțiuni și acte care sunt/nu sunt susceptibile a fi contestate în ordinea prevăzută de art. 313 CPP.

Pornind de la prevederile CPP, Jurisprudența CC, și având în vedere HP CSJ, ***la categoria actelor și acțiunilor ce nu pot fi contestate judecătorului de instrucție se referă:***

- Ordonanțele prin care procurorul s-a expus asupra cererilor de recuzare a procurorului, interpretului, traducătorului, specialistului sau expertului, în con-

formitate cu prevederile art. art.54 alin. (6), 86 alin. (3), 87 alin. (9) și 89 alin. (3) CPP. În aceste cazuri plângerile respective urmează a fi declarate inadmisibile de judecătorul de instrucție, fără a convoca părțile în ședință;

- .. conform legii, nu sunt pasibile de a fi atacare judecătorului de instrucție la faza de urmărire penală: hotărîrea asupra abținerii sau recuzării procurorului (art.54 CPP); hotărîrea privind soluționarea cererii de înlăturare din procesul penal al apărătorului (art.72 CPP). Odată cu dezvoltarea practicii judiciare CSJ a precizat că articolul 72 alin. (4) din Cod este aplicabil doar în cazul înlăturării apărătorului la cererea persoanei. [19, p.21]

- Din articolul 72 alin. (4) din Cod rezultă că imposibilitatea contestării se referă doar la soluțiile de înlăturare care au fost adoptate în baza cererii persoanei apărute; [20, pct.41]

- Ordonanțele privind retragerea cauzei de la un organ de urmărire penală și transmiterea altui organ pentru efectuarea urmăririi penale. Cît privește deciziile procurorului la faza de urmărire penală, privind retragerea cauzei de la un organ de urmărire penală și transmiterea altui organ pentru efectuarea urmăririi penale, Plenul consideră că aceste drepturi sunt niște procedee legale ale procurorului îndreptate spre organizarea și desfășurarea eficientă a urmăririi penale și nu pot fi considerate acțiuni ce afectează drepturile și libertățile constituționale ale părților în procesul penal privind accesul la justiție sau dreptul la un proces echitabil, nefiind pasibile a fi contestată în conformitate cu prevederile art. 313 CPP. [21]

- În opinia Plenului CSJ, în cazul în care legea națională nu prevede dreptul la recurs efectiv în privința încălcării unui anumit drept prevăzut de Convenția Europeană, instanța de judecată urmează să primească plîngerea respectivă și să soluționeze cauza conform procedurii civile sau, după caz, penale, aplicînd direct prevederile acesteia. [22, pct.12]

La categoria actelor și acțiunilor/inacțiunilor ce sunt pasibile a fi contestate judecătorului de instrucție se referă, în afara celor prevăzute în art. 313 alin. (2) pct.1) și 3) CPP se referă:

- Ordonanța procurorului cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive în conformitate cu prevederile art. 196 alin. (1) CPP, poate fi atacată cu plîngere judecătorului de instrucție de către bănuît, învinuit, apărătorul ori reprezentantul său legal. Ordonanța procurorului cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive, date prin lege în competența procurorului la faza urmăririi penale este susceptibilă de a fi atacată cu plîngere judecătorului de instrucție de către bănuît, învinuit, apărătorul ori reprezentantul său legal. În temeiul art.175 alin. (3) CPP, de către procuror pot fi aplicate următoarele măsuri preventive: 1) obligarea de a nu părăsi localitatea; 2) obligarea de a nu părăsi țara; 3)

garanția personală; 4) garanția unei organizații; 5) transmiterea sub supraveghere a militarului; 6) transmiterea sub supraveghere a minorului. [3, pct. 5.9]

- Victima, partea vătămată, reprezentantul ei legal, partea civilă, partea civilmente responsabilă sau reprezentanții lor au dreptul de a contesta ordonanța de suspendare a urmăririi penale la judecătorul de instrucție, în conformitate cu prevederile art. 287 alin. (2) CPP.

- Victimei relelor tratamente trebuie să-i fie explicat dreptul de a contesta orice hotărâre, adoptată de organul de urmărire penală pe marginea plîngerii sale, dacă cauza penală în baza plîngerii nu a fost trimisă în judecată. De asemenea, procurorul trebuie să-i explice petiționarului dreptul de a adresa plîngerii în ordinea prevăzută de art. 313 CPP cu respectarea procedurii prealabile. [22, pct.19]

- Plîngerile privitor la condițiile de detenție și calitatea asistenței medicale, declarate la faza de urmărire penalăse vor examina în ordinea prevăzută de articolul 313 Cod de procedură penală. [22, pct.20]

- CC reține că garanția principiului echității juridice și a dreptului la un proces echitabil impune un control al legalității probelor, precum și interdicția utilizării acelor probe care au fost obținute prin rele tratamente sau prin încălcarea dreptului la tăcere. În plus, aceasta presupune ca acuzatului să i se ofere posibilitatea de a contesta probele pe care le consideră ilegale. [23, pct.14] Astfel, urmează a fi excluse din dosarul cauzei penale, cu înlăturarea fizică din conținutul său, probele inadmisibile care au fost catalogate astfel la faza urmăririi penale. [24, pct.52]

- Ordonanța procurorul emisă în baza art. 460 alin. (7) CPP privind refuzul de deschidere a procedurii de revizuire este susceptibilă de atac în fața judecătorului de instrucție. [25, pct.26]

- Deasemenea, hotărârea administrației instituției de suspendare din funcție poate fi atacată la judecătorul de instrucție în conformitate cu prevederile art. 200 alin. (3) CPP.

- Dispunerea unei expertize judiciare constituie o obligație procesuală a procurorului (organului de urmărire penală) în faza de urmărire penală, dacă circumstanțele cauzei o justifică. Expertiza urmează a fi dispusă și în favoarea învinutului pentru a respecta drepturile procesuale ale acestuia, inclusiv principiul egalității armelor. Potrivit prevederilor art. 144 alin. (4) CPP RM, *Bănuitul, învinutul sau partea vătămată poate solicita organului de urmărire penală sau, după caz, procurorului dispunerea efectuării expertizei judiciare. Refuzul de dispunere a efectuării expertizei judiciare poate fi contestat în modul stabilit de prezentul cod.* În cazul unei omisiuni a procurorului (organului de urmărire penală) de a respecta o asemenea obligație, persoanele interesate pot utiliza instrumentele procesuale prevăzute în instituția controlului judiciar al procedurii prejudiciare. [26, pct.22]

- Deși nu este indicat în mod expres din conținutul pct. 32 și 32 al DCC nr. 54 din 13.04. 2021, [27, pct.31] rezultă fără echivoc că ordonanțele de disjungere a cauzelor penale sunt susceptibile a fi supuse controlului judiciar în ordinea prevăzută de art. 313 CPP, bineînțeles nu înainte de controlul legalității realizat de procurorul ierarhic superior.

O problemă distinctă pentru jurisprudență constituie atacarea ordonanțelor de începere a urmăririi penale, de recunoaștere a calității de bănuît și a ordonanței de punere sub învinuire.

În opinia Plenului CSJ, nu sunt pasibile de atacare, de regulă, (s.a.) nici hotărârile privind pornirea urmăririi penale; ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuît, învinuit; ordonanța prin care s-a dispus efectuarea expertizei etc. [3, pct. 5.3]

Recunoașterea calității de bănuît și de învinuit presupune nu numai drepturi procesuale, dar și restrângerea drepturilor constituționale legate de libertatea persoanei, dreptul la libera circulație ș.a.În acest aspect Curtea Constituțională nu este de acord cu opinia plenului Curții Supreme de Justiție, expusă în Hotărârea nr.7 din 04.07.2005, conform căreia „pornirea urmăririi penale, recunoașterea persoanei în calitate de bănuît, punerea persoanei sub învinuire, dispunerea efectuării unei expertize nu afectează drepturi sau libertăți constituționale. [28, pct.8]

Întrebarea privind legalitatea contestării hotărârii procesuale de începere a urmăririi penale, are mai degrabă importanță practică decât teoretică. [29, p.90]

Susținem opinia acelor autori, care afirmă că nu pot fi contestate hotărârile de începere a urmăririi penale *in rem*, adică atunci când în ordonanța respectivă nu este indicată persoana în privința căreia este inițiată urmărirea penală. [29, p.90]

„Dacă urmărirea penală este începută împotriva unei persoane concrete, aceasta poate fi afectată de prejudicierea drepturilor și libertăților constituționale. De aceea instanța sesizată trebuie să clarifice dacă a fost respectată procedura de emitere a acestui act procedural, dacă există temeiuri pentru inițierea urmăririi penale și nu există circumstanțe care ar împiedica urmărirea penală.” [30, p.151]

„Hotărârea de a începe urmărirea penală nu poate fi atacată cu privire la chestiuni esențiale ale unui litigiu de natură penală: cu privire la vinovăția sau nevinovăția suspectului, prezența sau absența elementelor constitutive ale infracțiunii în acțiunile lui, prezența sau absența unei fapte infracționale, etc. Aceasta poate fi atacată numai din motive formale, de exemplu - în legătură cu prezența anumitor circumstanțe care exclud urmărirea penală (expirarea termenului de prescripție, prezența unei sentințe de condamnare sau altă decizie procesuală definitivă în legătură cu aceeași acuzație, etc.); lipsa de autoritate a persoanei care a inițiat pro-

cesul penal; nerespectarea procedurii de intentare a unui dosar penal etc.; lipsa împuternicirilor persoanei care a dispus începerea urmăririi penale, încălcarea procedurii de inițiere a urmăririi penale, etc.” [31, p. 57]

În opinia Plenului CSJ, pot exista cazuri când persoana interesată poate ataca în instanță și actul procedural prin care s-a dispus pornirea urmăririi penale. Acestea sunt cazurile când se invocă încălcarea ordinii de pornire a urmăririi penale (s.a.)sau există unele din circumstanțele care exclud urmărirea penală, cu referință la prevederile art 275 pct.2), 4) - 9) CPP. [3, pct.5.4]

În practica controlului judiciar al urmăririi penale s-a constatat că pornirea urmăririi penale „in personam” poate avea valența unei acuzații în materie penală, și pasibilitatea contestării ordonanțelor de punere sub învinuire. [32, 33]

Judecătorii de instrucție au anulat ordonanțele de punere sub învinuire, deoarece a fost depășit termenul pentru calitatea de bănuît, termenul de 3 luni fiind calculat din data emiterii ordonanței de începere a urmăririi penale. În ultimul caz instanța a reținut, cu titlu de precedent, jurisprudența CSJ. [34, 35]

„Ordonanța de punere sub învinuire nu este susceptibilă de a fi atacată judecătorului de instrucție, în mod special, pentru motivul netemeinicieii sau ilegalității, dar în anumite situații (de exemplu emiterea ordonanței după expirarea termenului limită -3 luni prevăzut de art.63 aliniatul 2, această hotărâre poate fi atacată conform art. 298 judecătorului de instrucție.” [36, p.443]

În acest sens CSJ RM a confirmat viabilitatea constatării că pornirea urmăririi penale „in personam” are valența unei acuzații în materie penală. Instanța supremă a constată că pornirea urmăririi penale în personam constituie actul procedural de atribuire a calității de bănuît și pe acest motiv dispune/menține hotărârea privind încetarea procesului penal, dat fiind faptul că a expirat termenul de menținere a calității de bănuît. [36, 37, 38, 39]

În acest sens, legislatorul le-a acordat organelor de urmărire penală și instanțelor de judecată competența de a aprecia, în fiecare caz concret, dacă acțiunile procedurale efectuate în cadrul urmăririi penale au produs sau nu repercusiuni importante pentru situația persoanei și dacă, în consecință, persoanei trebuie să-i fie recunoscută calitatea de bănuît în sensul alin. (1¹) al articolului 63 din Cod, având în vedere particularitățile fiecărui caz concret. [40, pct.35]

În practica controlului judiciar al urmăririi penale s-a constatat că judecătorul de instrucție a dispus anularea ordonanței de punere sub învinuire pe motive procedurale. [41, pct.4]

Concluzii

Deși prevederile art. 313 CPP alin. (2) pct.3) CPP, presupun o marjă largă de interpretare, totuși sensul acestora este posibil de a fi clarificat de instanțele

de judecată investite cu atribuțiile funcționale de control judiciar al urmăririi penale, utilizând mai multe tipuri de interpretare, cunoscute în teoria generală a dreptului, ținând cont de specificul normelor procesuale, jurisprudența CtEDO și evoluția jurisprudenței CC.

Textului art. 313 alin. (2) pct.3) CPP: *alte acțiuni care afectează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei*, nu este corelat cu prevederile din alin. (2) și (5) al acestui articol. În opinia noastră mai corectă ar fi - *alte acțiuni, inacțiuni și acte procedurale care afectează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei*.

Chiar dacă nu ne-am axat asupra conținutului sintagmei din cadrul art. 313 alin. (3) CPP, - *și, după caz, declară nulitatea actului sau acțiunii procesuale atacate*, constatăm că nu poate fi agreată această redacție, deoarece art. 251 CPP nu reglementează nulitățile acțiunilor, dar numai a actelor procedurale. După noi formularea adecvată a acestui text normativ ar fi - *și, după caz, declară nulitatea actului procedural sau ilegalității acțiunii/inacțiunii procesuale atacate*.

Referințe:

1. HP CSJ nr. 3 din 09. 06. 2014 Cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Convenției Europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.
2. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 54 din 13.04. 2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 20g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 279/1 alin. (2) din Codul de procedură penală (disjungerea cauzelor penale) (Sesizarea nr. 20g/2021).
3. HP CSJ nr.7 din 04.07.2005 Cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale.
4. Hotărârea CtEDO Sarančov c. Ucrainei, din 09.06. 2016, [Accesat 12.01.2021] Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163435>
5. Hotărârea CtEDO Schatschaschwili c. Germaniei, din 15. 12. 2015, [Accesat 17. 12. 2020] Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159566>
6. Hotărârea CtEDO Beraru c. României din 18. 03. 2014, [Accesat 02.11.2020] Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-176203>
7. GUZUN, Gh. Interpretarea dreptului. În: Avocatul Poporului, nr. 7-9, 2002, p. 43-46.
8. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr.8 din 09.11.2015 de inadmisibilitate a sesizării nr.41g/2015 privind excepția de neconstituționalitate a

- articolului 4 alin.(4) din Legea nr. 333 din 10 noiembrie 2006 cu privire la statutul ofițerului de urmărire penală
9. Hot. CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 33 din 10.10.2013 privind interpretarea articolului 140 din Constituție
 10. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 140 din 12.12.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 156g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 290 alin. (1) din Codul de procedură penală
 11. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 124 din 30.10.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 149g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 321 alin. (2) pct. 2) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2002
 12. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 8 din 17.01.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 11g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 182 din Codul de procedură penală (ridicarea provizorie a permisului de conducere)
 13. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 162 din 29.12.2020 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 165g/2020 și nr. 178g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 305 alin. (1) din Codul de procedură penală (omisiunea participării și citării persoanei ale cărei drepturi și libertăți pot fi afectate la examinarea unor demersuri)
 14. Hot. CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 17 din 19.05.2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 191 din Codul de procedură penală (liberarea provizorie sub control judiciar)
 15. DOLEA, I. Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ), Ed.a II-a, Ch. 2020. 1407 p.
 16. POSTICĂ, A. Limitele judecării în procedura examinării plângerilor în ordinea prevederilor art.313 CPP. În: Culegerea comunicărilor. Conferința științifică națională cu participare internațională. REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI JURIDIC NAȚIONAL, 01-02 octombrie 2019. Vol. II. Ch. p.667-671
 17. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 63 din 11.06.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 39g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolele 332 alin. (2) și 391 alin. (2) din Codul de procedură penală (încetarea procesului penal atunci când fapta constituie o contravenție și soluționarea cauzei conform prevederilor Codului contravențional)
 18. ȘTERBET V.[et.al.] Ghidul judecătorului de instrucție. Ch. Cartier. 2007. 663 p.

19. Opinie consultativă CSJ, *Cu privire la contestarea ordonanței de înlăturare a apărătorului din procesul penal nr.105 din 15.04.2019*. În: Buletinul CSJ a RM nr.5/2019, p.21-29
20. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 59 din 25.04.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 55g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi conținute de articolele 52, 53¹, 67 alineatele (5) pct. 5) și (6) pct. 3) și de articolul 72 alin. (4) din Codul de procedură penală (înlăturarea apărătorului din proces)
21. Decizia PCP CSJ din 27. 02.2014 asupra recursul în interesul legii formulat de Procurorul General al Republicii Moldova cu privire la determinarea modului unitar de interpretare și aplicare a prevederilor art.257 alin. (5) și art.271 alin.(7) Cod de procedură penală. Dosarul nr.4-1ril-1/2014. [Accesat 12. 02. 2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search/interes_lege.php?id=2
22. HP CSJ nr. 8 din 30.10. 2009 Cu privire la unele chestiuni ce țin de aplicarea de către instanțele judecătorești a prevederilor articolului 3 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturile Omului și a Libertăților Fundamentale
23. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 140 din 12.12.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr. 156g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 290 alin. (1) din Codul de procedură penală
24. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr.47 din 22.05.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 56g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 94 alin. (1) din Codul de procedură penală (excluderea probelor din dosarul penal)
25. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr.128 din 15.11.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 154g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 313 alin. (6) din Codul de procedură penală (contestarea încheierilor judecătorului de instrucție)
26. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 98 din 06.09.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 116g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală (plata pentru efectuarea expertizei în cauzele penale)
27. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 54 din 13.04. 2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 20g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 279/1 alin. (2) din Codul de procedură penală (disjungerea cauzelor penale) (Sesizarea nr. 20g/2021).

28. Hotărârea CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 26 din 23.11.2010 asupra excepției de neconstituționalitate a prevederilor alin. (6) art. 63 din Codul de procedură penală.
29. DOLEA, I. [et. al.] Drept procesual penal, Partea specială, Vol.II, Ed.II-a rev. și compl., Ed.Cartdidact, Chișinău, 2006, 335 p.
30. Колоколов Н.А., Судебный контроль в стадии предварительного расследования, Изд. ЮНИТИ-ДАНА, М., 252 p.
31. Головки Л. и друг. Курс Уголовного процесса. Изд. Статут. Москва 2017. 1279 p.
32. Încheierea Judecătorei Centru, mun. Chișinău din 12 august 2016 (dosar nr. 10-345/16)
33. Încheierea Judecătorei Cahul, sediul Central din 02 octombrie 2017 (dosar nr. 10-85/2017)
34. Decizia CP CSJ din 26.11.2013, dosarul nr. 1ra-903/13
35. Decizia CP CSJ din 25.04.2008, dosarul nr. 1ra- 357/08
36. Decizia CP CSJ din 06. 06. 2017, dosar nr. 1ra-735/2017; [Accesat: 22. 12. 2020] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9005
37. Decizia CP CSJ din 28. 06. 2017, dosarul nr. 1ra-880/2017; [Accesat: 04. 11. 2020]; Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9150
38. Decizia CP CSJ din 12. 09. 2017, dosar nr. 1ra-886/2017; [Accesat:25. 12. 2020] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9483
39. Decizia CP CSJ din 09. 02. 2021, dosar nr. 1ra-122/202; [Accesat: 11. 02. 21] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18033
40. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr.25 din 29.03.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr.20g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 63 alin. (1) punctele 1)-3) și alin. (2) pct. 3) din Codul de procedură penală (recunoașterea calității de bănuț a persoanei)
41. Decizia CURȚII CONSTITUȚIONALE nr. 32 din 25.03.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 153g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 313 alin. (6) și 453 alin. (1) din Codul de procedură penală (contestarea cu recurs și cu recurs în anulare a încheierilor judecătorești de instrucție)